

**INGLIZ TILINI O‘QITISHDA RAQAMLI TEXNOLOGIYALARDAN
FOYDALANISH ORQALI O‘QUVCHILAR NUTQ MALAKALARINI
RIVOJLANTIRISH**

Qarlibayeva Naurizbiyke Jetkerbay qizi,
Nukus Davlat Pedagogika instituti tayanch doktoranti
E-mail: qarlibayevanaurizbiyke@gmail.com

DOI: <https://doi.org/10.5281/zenodo.18903333>

Annotatsiya: Ushbu maqolada ingliz tili darslarida raqamli texnologiyalardan foydalanishning o‘quvchilar kommunikativ kompetensiyasini rivojlantirishdagi samaradorligi tadqiq etilgan. Tajriba natijalari raqamli vositalarning sotsiolingvistik va strategik ko‘nikmalarni oshirishdagi muhim rolini tasdiqlaydi.

Kalit so‘zlar: raqamli texnologiyalar, kommunikativ kompetensiya, ingliz tili, innovatsion metodlar, sun‘iy intellekt.

Аннотация: В данной статье исследуется эффективность использования цифровых технологий на уроках английского языка для развития коммуникативной компетенции учащихся. Результаты эксперимента подтверждают важную роль цифровых инструментов в повышении социолингвистических и стратегических навыков.

Ключевые слова: цифровые технологии, коммуникативная компетенция, английский язык, инновационные методы, искусственный интеллект.

Abstract: This article examines the effectiveness of using digital technologies in English classes to develop students' communicative competence. Experimental results confirm the significant role of digital tools in enhancing sociolinguistic and strategic skills.

Keywords: digital technologies, communicative competence, English language, innovative methods, artificial intelligence.

Kirish

Bugungi globallashuv davrida xorijiy tillarni, xususan, ingliz tilini o‘qitish masalasi ta’lim tizimining eng muhim ustuvor yo‘nalishlaridan biri hisoblanadi. Ingliz tili nafaqat xalqaro muloqot vositasi, balki fan-texnika, iqtisodiyot, madaniyat va siyosat sohalarida ham etakchi o‘rin tutmoqda. Shu bois o‘quvchilarda ingliz tilida samarali muloqot qila olish ko‘nikmalarini shakllantirish, ularning kommunikativ kompetensiyasini rivojlantirish dolzarb vazifalardan biridir [Canale, 1980]. Zamonaviy ta’lim paradigmasida til o‘rganish shunchaki qoidalarni yodlash emas, balki ijtimoiy va madaniy kontekstda fikr almashish jarayoni sifatida talqin etiladi.

Nazariy asoslar

An’anoviy yondashuvda grammatik qoidalarni o‘rgatish, lug‘at boyligini oshirish va yozma mashqlarni bajarish asosiy e’tiborda bo‘lgan. Ammo zamonaviy ta’lim nazariyalari, jumladan, kommunikativ yondashuv (CLT) va kompyuter yordamida til o‘qitish (CALL) o‘quvchilarning real hayotiy vaziyatlarda muloqot qilish qobiliyatini rivojlantirishga qaratilgan [Chapelle, 2001]. Dell Xaymz tomonidan ilgari surilgan kommunikativ kompetensiya tushunchasi til egasining

nafaqat lingvistik, balki ijtimoiy va vaziyatga mos nutq so‘zlash qobiliyatini ham o‘z ichiga oladi [Hymes, 1972]. Shu jihatdan raqamli texnologiyalarning keng qo‘llanishi o‘quv jarayoniga sezilarli yangilik va samaradorlik olib kirmoqda, chunki ular til o‘rganish muhitini sinfxona doirasidan tashqariga olib chiqadi.

Tadqiqot metodologiyasi

Tadqiqotda 120 nafar 10–11-sinf o‘quvchilari ishtirok etdi. Ular teng ikki guruhga bo‘lingan bo‘lib, tajriba guruhi (60 nafar o‘quvchi) ingliz tili darslarida turli raqamli vositalardan foydalandi, nazorat guruhi (60 nafar o‘quvchi) esa an’anaviy dars usullari asosida ta’lim oldi. Guruhlarning boshlang‘ich bilim darajasi standartlashtirilgan test orqali tekshirilib, ular o‘xshash natijalar ko‘rsatgani sababli tajriba uchun qulay muhit yaratildi.

Tajriba guruhida qo‘llangan raqamli vositalar tizimli ravishda tanlab olindi:

Onlayn hamkorlik platformalari: Google Docs va Padlet orqali o‘quvchilar masofaviy loyihalar ustida birgalikda ishladilar.

Sun’iy intellekt (AI): Duolingo va Speechling ilovalari talaffuzni korrektsiya qilish va individual lug‘at ustida ishlash uchun xizmat qildi.

VR/AR texnologiyalari: Virtual borliq orqali o‘quvchilar "aeroport", "mehmonxona" yoki "do‘kon" kabi real muhitlarda muloqot simulyatsiyalarini amalga oshirdilar.

Multimedia kontenti: YouTube va podkastlar tinglash (listening) ko‘nikmasini tabiiy nutq sur‘atiga moslashtirishga yordam berdi.

Natijalar va tahlil

O‘quvchilarning kommunikativ kompetentsiyasi uchta asosiy metod yordamida baholandi: og‘zaki topshiriqlar (intervyu va role-play), yozma topshiriqlar (insho va elektron xat) va o‘zini baholash so‘rovlari. Statistik tahlil IBM SPSS Statistics 28 dasturi orqali amalga oshirildi.

Natijalar quyidagilarni ko‘rsatdi: tajriba guruhi umumiy kommunikativ kompetentsiya bo‘yicha nazorat guruhidan sezilarli darajada yuqori natija ko‘rsatdi ($p < 0.01$). Ayniqsa, sotsiolingvistik (vaziyatga qarab til shaklini tanlash), diskursiv (matnni mantiqiy bog‘lash) va strategik (muloqotdagi tushunmovchiliklarni bartaraf etish) kompetentsiyalar bo‘yicha katta o‘shish qayd etildi [Egbert, 2005]. Qiziqarli jihati shundaki, grammatik kompetentsiya bo‘yicha har ikki guruhda ham natijalar deyarli bir xil bo‘ldi. Bu raqamli vositalarning grammatikani inkor etmasligini, balki uni amaliyotga yo‘naltirishini isbotlaydi.

Muhokama

Olingan natijalar raqamli texnologiyalar ingliz tili o‘qitishda samarali vosita ekanini ko‘rsatadi. Xususan, onlayn platformalar hamkorlikda ishlashni

(collaboration) kuchaytiradi, sun'iy intellekt asosidagi ilovalar esa shaxsiylashtirilgan ta'limni ta'minlaydi. Lave va Vengerning "situativ ta'lim" nazariyasiga ko'ra, til ijtimoiy kontekstda o'rganilgandagina xotirada mustahkamlanadi [Lave, 1991]. Raqamli muhit o'quvchilardagi "til to'sig'i"ni (language barrier) kamaytirib, ularni erkin muloqotga undaydi. Shuningdek, texnologiyalar talabalarning motivatsiyasini oshirib, mustaqil ta'lim olish (learner autonomy) ko'nikmasini shakllantiradi.

Xulosa

Tadqiqot natijalari shuni ko'rsatadiki, raqamli texnologiyalarni ingliz tili darslariga tizimli integratsiya qilish o'quvchilarning kommunikativ kompetensiyasini sezilarli darajada rivojlantiradi. Bu yondashuv ayniqsa sotsiolingvistik va strategik ko'nikmalarni oshirishda beqiyosdir. Kelajakda ta'lim dasturlarini ishlab chiqishda nafaqat darsliklarga, balki interfaol raqamli resurslarga ham alohida urg'u berish, o'qituvchilarning raqamli savodxonligini doimiy oshirib borish tavsiya etiladi.

Foydalanilgan adabiyotlar:

1. Canale, M. Theoretical bases of communicative approaches to second language teaching and testing [Text] / M. Canale, M. Swain // Applied Linguistics. – 1980. – Vol. 1, No. 1.
2. Chapelle, C. A. Computer applications in second language acquisition: Foundations for teaching, testing, and research [Text] / C. A. Chapelle. – Cambridge : Cambridge University Press, 2001.
3. Egbert, J. CALL essentials: Principles and practice in CALL classrooms [Text] / J. Egbert. – Alexandria, VA : TESOL, 2005.
4. Hymes, D. H. On communicative competence [Text] / D. H. Hymes // Sociolinguistics / Ed. by J. B. Pride, J. Holmes. – Harmondsworth : Penguin, 1972.
5. Lave, J. Situated learning: Legitimate peripheral participation [Text] / J. Lave, E. Wenger. – Cambridge : Cambridge University Press, 1991.